

Ansvarsfullt föräldraskap

Teologiska och filosofiska argument för ansvarsfullt
föräldraskap.

Ur boken ”Humanae Vitae – 40 years on”

av George J Woodall

Ett mycket viktigt sätt att försöka lösa ett problem kring samvetet och denna lära är att lyssna till vad de teologer som accepterar läran har sagt om det. De föreslår sin uppfattning men kan vara en hjälp att förklara åtminstone några aspekter av frågan eller bidra med ett annat samband och perspektiv som kan göra det möjligt för dem som har svårigheter att ompröva sina positioner beträffande samvetets betydelse. Här är vår avsikt att summera något av det man bemödat sig att lägga fram för att hjälpa dem som har svårigheter att förstå och följa Humanae vitae doktrin.

Personalism, naturlig morallag och oskiljbarheten.

I många fall har naturlig morallag presenterats på otillräckligt sätt under senare århundraden. Så snart den för Thomas av Aquinos typiska fokus på förnuftet inte längre stod i centrum, har tendensen varit att bedöma moralen huvudsakligen som lag, som ett uttryck för Guds vilja, och att framställa den som sådan byggd på Kyrkans läroämbete som i sin tur förklarar något som naturlig lag. När Upplysningstiden betraktade naturen som en enbart fysisk och biologisk, av förnuftet analyserbar, verklighet blev detta synsätt det enda och kategoriska sanningskriteriet. Tendensen blev då att svaret på dessa påståenden uttrycktes i liknande termer. Det innebar att naturlig morallag ofta framställdes på ett reducerande eller partiellt sätt. Naturligtvis är inte biologisk verklighet irrelevant, särskilt inte i förhållande till ansvarsfullt föräldraskap; den

behöver förstås och ofta ”respekteras”. Vi bör emellertid inte ingripa i kroppens biologiska funktioner av andra skäl än att brister i normal funktion, oförmåga, fara för hälsan eller livet skulle bli följden. Principen för helhetssynen i egentlig mening är alltså att ingrepp bara kan godtas för att läka, förhindra eller begränsa ett sjukdomsförlopp.

Egentligen är det inte den biologiska funktionen som ligger till grund för naturlig lag eller för läran om ansvarsfullt föräldraskap. Det senare betyder snarare ett erkännande av kärlekens och livets grundläggande goda mänskliga tillgångar som ett sådant ansvar måste omfatta. När det moraliska förnuftet fungerar på rätt sätt kan äktenskap och äktenskaplig kärlek förstås som elementära tillgångar värda allas respekt, och som de som fått kallelsen till äktenskap kan förverkliga i sina liv. Det Andra Vatikankonciliet och Paulus VI har också framlagt dessa värden som goda dimensioner i äktenskapet. De gifta bör uppfatta dem som väsentliga aspekter som de som makar bör främja och aldrig fördärva. Samma sak gäller det mänskliga livet som är gott i sig självt. Till dess goda hör också överförandet av livet genom prokreationen. Denna sanning framgår också av Konciliets och den påvliga undervisningen. Enbart biologiska aspekter är här inte tillräckliga eftersom verkligt mänskliga värden, som berör människors, och särskilt gifta personers, möjlighet till självförverkligande, står i blickfånget. Att direkt eller indirekt skada sådana grundläggande värden är på grund av dessa världens natur moraliskt felaktigt.

Detta uttrycktes väl av en tidig *Humanae vitae* förespråkare: oskiljbarhetsprincipen som säger att den äktenskapliga aktens förenande och prokreativa mening aldrig avsiktligt får skiljas åt (n:r 12), är inte ett uttalande om biologi utan ett försvar av verkligheten i parets äktenskapliga akt. Denna akt övergår gränsen för deras kärlek till varandra och är dess egentliga uttryck. Den dras in i Guds skapande kärlek som är det nya livets upprinnelse. Guds skapande kärlek gör varje mänsklig varelse till ”uttrycket för Guds personliga kärlek som Gud *blir skyldig sin identitet*” (G. Martelet, *Un profetismo constetato: il messaggio*

della *Humanae vitae*, Milano 1980; kursiveringen är originalets). Sådana värden handlar om själva meningen med mänsklig existens och äktenskap, en mening som genom att vara av personalistisk karaktär överstiger biologisk kunskap, fastän vi inte kan vara okunniga om den biologiska verklighet som är förutsättningen för vår utveckling som personer (ibid., *Nouvelle revue théologique*, 90, 1968). Aktning för Guds plats innebär, att förbindelsen mellan den äktenskapliga aktens mening som en akt av enande kärlek mellan paret och öppenheten för det unika samarbetet med Gud som skapare av det nya livet i dess prokreativa mening, inte skadas. För Martelet är dessa två betydelser förenade enbart under hustruns fertila perioder, så att han ser oskiljbarhetsprincipen som en persongrundad verklighet och inte bara en biologisk, och som bara kan vara gällande under dessa perioder (ibid). Den bästa tolkningen är emellertid att makarna ska uppfatta denna persongrundade verklighet som ett faktum som aldrig får utmanas direkt och som är moraliskt bindande under alla tillfällen; ett par vars avsikt är antikonceptivt avslöjar detta genom att praktisera antikonception under fertila perioder och genom att använda naturliga diagnostiska metoder under infertila perioder vilket röjer en stadigvarande antikonceptiv intention. Å andra sidan är det par, som tar hänsyn till både den förenande och prokreativa meningen under hela perioden, öppna för det nya livet som en Guds gåva i sin kärleksakt, vilket det par som praktiserar antikonception, utesluter (jfr Séguin, "Nouveau point de vue sur la contraception" *Nouvelle revue théologique*, 112, 1990).